

Διευθύντρια: Χρυσή (Σίσσυ) Χατζηχρήστου, Ph.D
Καθηγήτρια Σχολικής Ψυχολογίας

Επιστημονικοί Συνεργάτες: Δρ. Θ. Υφαντή, Επίκ. Καθ. Κ. Λαμπροπούλου, Υποψ. Δρ. Γ. Γεωργουλέας,
Υποψ. Δρ. Δ. Αθανασίου, Υποψ. Δρ. Δ. Φραγκιαδάκη

Σεπτέμβριος 2023

Κατευθύνσεις για την επιστροφή στο σχολείο και στην τάξη μετά από την εμπειρία μιας φυσικής καταστροφής

Η ψυχολογική κατάσταση που βιώνει ένα άτομο μετά από μια φυσική καταστροφή είναι ιδιαίτερα έντονη. Οι άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με ιδιαίτερα δύσκολες και στρεσογόνες συνθήκες που αφορούν τόσο στο άμεσο περιβάλλον (π.χ. απώλεια συγγενικών, φιλικών ή άλλων αγαπημένων προσώπων, καταστροφή περιουσίας, κλπ.), όσο και στην ευρύτερη κοινότητα (π.χ. εικόνες καταστροφής σε ολόκληρες περιοχές με άμεση έκθεση, αλλά και μέσω των ΜΜΕ).

Το παρόν έντυπο αναπτύχθηκε με αφορμή τις πλημμύρες στη Θεσσαλία και άλλες περιοχές της χώρας (Σεπτέμβριος 2023) εστιάζοντας στην ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών/τριών στο σχολείο και στην τάξη. Αποτελεί συνέχεια των δράσεων του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ για την στήριξη των σχολικών κοινοτήτων σε περιόδους - καταστάσεις κρίσεων (π.χ. πανδημία, πυρκαγιές, σεισμός, οικονομική κρίση, κ.α.).

Ειδικότερα παρουσιάζονται οι βασικοί άξονες ανταπόκρισης στην κρίση δίνοντας έμφαση στην επιστροφή στο σχολείο μετά από ένα καταστροφικό γεγονός για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών

➤ να **διαχειριστούν συζητήσεις** που είναι πιθανό να προκύψουν στην τάξη σε σχέση με μια φυσική καταστροφή,

➤ να συμβάλλουν στον **εντοπισμό μαθητών/τριών** που είναι ψυχολογικά και κοινωνικά **ευάλωτοι/ες** στις παρούσες συνθήκες/και χρήζουν εξειδικευμένης υποστήριξης και

➤ να δημιουργήσουν σταδιακά ένα **πλαίσιο ενδυνάμωσης** και στήριξης στη σχολική τάξη/κοινότητα για όλα τα εμπλεκόμενα μέλη (μαθητές/εκπαιδευτικούς/οικογένεια).

Το σχολείο ως προστατευτικό πλαίσιο σε δύσκολες περιόδους

Το σχολείο αποτελεί το πλαίσιο που σε δύσκολες περιόδους λειτουργεί υποστηρικτικά για τη μαθησιακή και ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μαθητών/τριών.

Οι σημαντικοί άλλοι (γονείς, εκπαιδευτικοί, συγγενείς, φίλοι) μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά και τους εφήβους να αντεπεξέλθουν σταδιακά στη δύσκολη συνθήκη. Είναι σημαντικό μέσα από τη συνεργασία στελεχών εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών, ειδικών ψυχικής υγείας, οικογενειών και κοινοτήτων να δημιουργηθεί το πλαίσιο υποστήριξης των παιδιών και των εφήβων, ώστε να διαχειριστούν τα δύσκολα συναισθήματά τους, να κατανοήσουν την κατάσταση και τις αντιδράσεις τους, να ενισχύσουν τις προσωπικές ικανότητες διαχείρισης, να αναζητήσουν και να λάβουν βοήθεια από πρόσωπα του περιβάλλοντός τους, να εστιάσουν στη δύναμη των διαπροσωπικών σχέσεων και δικτύων και να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας, εφόσον κρίνεται αναγκαίο.

ΥΠΟΔΕΧΟΜΑΣΤΕ

Καλωσορίζουμε τα παιδιά και αναγνωρίζουμε τη δυσκολία της κατάστασης

ΕΝΤΟΠΙΖΟΥΜΕ

Εντοπίζουμε ψυχοκοινωνικές ανάγκες και ανησυχητικές αντιδράσεις ώστε να διευκολύνουμε τη διασύνδεση με υπηρεσίες ψυχικής υγείας και άλλους φορείς

ΕΝΔΥΝΑΜΩΝΟΥΜΕ

Συνδιαμορφώνουμε προοπτικές και στόχους για την ομάδα/τάξη μας, δημιουργούμε ρουτίνες στις υπάρχουσες συνθήκες

ΣΥΝΔΕΟΜΑΣΤΕ

Συνδεόμαστε και αλληλοϋποστηρίζουμε στο πλαίσιο του σχολείου και της κοινότητας

Οι προτεινόμενες ενέργειες είναι αλληλένδετες και ακολουθούμε τις ανάγκες/δυσκολίες των μαθητών/τριών, του πλαισίου/σχολείου, της περιοχής/κοινότητας.

ΥΠΟΔΕΧΟΜΑΣΤΕ

- ▶ Καλωσορίζουμε τους/τις μαθητές/τριες **αναγνωρίζοντας τη δυσκολία** όσων συνέβησαν.
- ▶ **«Ακούμε»** τις δυσκολίες που οι μαθητές/τριες θέλουν να μοιραστούν.
- ▶ Συνδιαμορφώνουμε **κοινές προοπτικές** για τη νέα σχολική χρονιά με δεδομένες τις υπάρχουσες δυσκολίες.

Η αποτύπωση της εμπειρίας - Μοίρασμα στην τάξη

- ▶ **“Ακολουθούμε”** το περιεχόμενο των **ερωτήσεων** των μαθητών/τριών, χωρίς να προσθέτουμε πιθανές δικές μας ανησυχίες ή πληροφορίες που δεν είναι τεκμηριωμένες.
Βοηθούμε τα παιδιά να κατανοήσουν ότι τα συναισθήματά τους είναι φυσιολογικά και αναμενόμενα λόγω των συνθηκών.
- ▶ **Στις περιπτώσεις** που εκφράζονται **ανησυχίες** για τα επακόλουθα της καταστροφής προσπαθούμε να διευκρινίσουμε τυχόν φήμες ή να εξηγήσουμε τα γεγονότα στην πραγματική τους διάσταση. Με μεγαλύτερα παιδιά/εφήβους συζητούμε για τους τρόπους/μέσα που λαμβάνουν κατάλληλη και αξιόπιστη πληροφόρηση για την κατάσταση.
- ▶ Το **“μοίρασμα”** μιας δύσκολης εμπειρίας είναι μια **ιδιαιτέρη διαδικασία**. Μπορεί σε κάποιους μαθητές να λειτουργεί ανακουφιστικά αλλά σε άλλους ενδέχεται να προκαλείται εσωτερική αναστάτωση και να εκδηλώνεται με διάφορα συναισθήματα (πχ. θυμός, θλίψη, φόβος) και συμπεριφορές (π.χ. διάσπαση, πρόκληση, απόσυρση). Αποδεχόμαστε τα συναισθήματα και παρατηρούμε την αυξομείωση της έντασης των συναισθημάτων τις επόμενες μέρες. Σε κάθε περίπτωση δεν πιέζουμε τους/τις μαθητές/τριες που δείχνουν ότι δυσκολεύονται να συμμετάσχουν και προσπαθούμε να διατηρήσουμε τους βασικούς κανόνες μιας συζήτησης σε ένα γενικότερο πλαίσιο. Όταν γίνονται πολύ προσωπικές αναφορές, προσπαθούμε να κάνουμε γενικότερα σχόλια και αναφέρουμε τη διαθεσιμότητά μας για συζήτηση σε ατομικό επίπεδο.

Πλαισιώνοντας τη συζήτηση στην τάξη

- ▶ **Ενθαρρύνουμε** τους /τις μαθητές/τριες να σκεφτούν τι ή ποιος τους/τις **βοήθησε/βοηθάει** στην παρούσα φάση
- ▶ **Προσπαθούμε** να εστιάσουμε στις προσπάθειες που γίνονται για **επανάκαμψη** (στον δήμο, στην κοινότητα, στο σχολείο κλπ.)

Η δική μας εμπειρία - Το δικό μας “μοίρασμα”

- ▶ **Μοιραζόμαστε**, αν θέλουμε, στοιχεία από την εμπειρία μας ή συναισθήματα χωρίς όμως να προσθέτουμε δικές μας “ανησυχίες”. Αναγνωρίζουμε τα όρια του ρόλου μας και δεν διαχειριζόμαστε καταστάσεις που δεν “αντέχουμε”.

- Δεν υπάρχει “σωστός” και “εσφαλμένος” τρόπος αντιμετώπισης. Ο καθένας έχει τον δικό του τρόπο που τον βοηθά να διαχειρίζεται δύσκολες καταστάσεις.
- Όταν κρίνουμε αναγκαίο αναζητούμε βοήθεια από ειδικούς ψυχικής υγείας τόσο για την υποστήριξη των μαθητών/τριών μας όσο και για τη δική μας ψυχοκοινωνική υποστήριξη.

Το **γενικότερο μήνυμα** που είναι σημαντικό να δοθεί στις **πρώτες συζητήσεις στην τάξη** είναι ότι:

- η τάξη μπορεί να είναι μια ομάδα όπου υπάρχει “Νοιάξιμο”, Αλληλοϋποστήριξη και Αγάπη.
- ο/η εκπαιδευτικός είναι διαθέσιμος/η να ακούσει τους/τις μαθητές/τριες όποτε νιώσουν την ανάγκη να επανέλθουν με θέματα που αφορούν τις σκέψεις τους ή/και τα συναισθήματά τους.
- στην τάξη ακόμα και με τις υπάρχουσες συνθήκες προσπαθούμε και συνεχίζουμε να μαθαίνουμε, να δημιουργούμε φιλίες, να διαχειριζόμαστε τις δυσκολίες και να τα καταφέρνουμε.

ΕΝΤΟΠΙΖΟΥΜΕ

- Αναμενόμενες αντιδράσεις
- Ανησυχητικές ενδείξεις (σύνδεση με υπηρεσίες ψυχικής υγείας)
- Ψυχοκοινωνικές ανάγκες/ευαλωτότητα

Τα παιδιά και οι έφηβοι που βίωσαν έντονα τις συνέπειες μιας φυσικής καταστροφής είναι πιθανό να εκδηλώσουν έντονο στρες και να παρουσιάσουν άλλες δύσκολες συμπεριφορές/συναισθήματα με διάφορους τρόπους.

Όσον αφορά στα παιδιά, στην πλειονότητά τους, οι διάφορες αντιδράσεις που μπορεί να εκδηλώσουν μετά από το γεγονός μιας εκτεταμένης φυσικής καταστροφής είναι αναμενόμενες. Συνήθως, εκδηλώνονται ως κάποιο είδος ενόχλησης και αναστάτωσης ή αλλαγής της συμπεριφοράς στην προσπάθειά τους να διαχειριστούν την κατάσταση και να ανακάμψουν από το γεγονός.

Οι κυριότερες αναμενόμενες αντιδράσεις των παιδιών είναι οι ακόλουθες:

- **Προσχολική ηλικία.** Πιπίλισμα δακτύλων, νυχτερινή ενούρηση, έντονη προσκόλληση στους γονείς, διαταραχές ύπνου, απώλεια όρεξης, φόβος για το σκοτάδι, παλινδρόμηση στη συμπεριφορά και απόσυρση από φίλους.

- **Παιδιά σχολικής ηλικίας.** Ευερεθιστότητα, επιθετικότητα, έντονη προσκόλληση στους γονείς, εφιάλτες, δυσκολία στη συγκέντρωση, απόσυρση από δραστηριότητες και φίλους, έλλειψη κινήτρου και ενδιαφέροντος για τα μαθήματα.
- **Εφηβική ηλικία.** Διαταραχές ύπνου και φαγητού, διέγερση, αύξηση των συγκρούσεων, σωματικές ενοχλήσεις, προκλητική συμπεριφορά, δυσκολία στη συγκέντρωση, έλλειψη κινήτρου και ενδιαφέροντος για τη μάθηση και τη συμμετοχή σε συλλογικές/ομαδικές δραστηριότητες.

▶ **Πότε ανησυχούμε:**

Η παρουσία των παραπάνω συμπεριφορών για μεγάλο χρονικό διάστημα και με μεγαλύτερη ένταση, καθώς και η επαναλαμβανόμενη σκέψη γύρω από τα γεγονότα ή η επίμονη ανησυχία ότι κάτι θα συμβεί (π.χ. πιθανότητα απώλειας άλλων προσώπων, ασθένειες κλπ.) αποτελούν ενδείξεις για την αναγκαιότητα παροχής εξειδικευμένης φροντίδας και υποστήριξης.

Παράμετροι που σχετίζονται με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή και την ψυχική υγεία των μαθητών/τριών

▶ **Μαθητές/τριες με επιπρόσθετες ανάγκες που:**

- έχουν μετακινηθεί
- έχουν βιώσει απώλειες (προσώπων, περιουσιών, εργασίας γονέων) στο πλαίσιο της συγκεκριμένης καταστροφής, καθώς και προηγούμενες απώλειες
- έχει χρειαστεί να απεγκλωβιστούν ή έχουν δικούς τους ανθρώπους που βίωσαν απώλεια ή συνθήκες απεγκλωβισμού
- έχουν προϋπάρχουσες εκπαιδευτικές, συναισθηματικές, κοινωνικές δυσκολίες (π.χ. παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία, παιδιά με προϋπάρχουσα ψυχοπαθολογία, σοβαρά θέματα υγείας)
- φοιτούν σε μεταβατικές τάξεις (π.χ. Νηπιαγωγείο, Α' τάξη Δημοτικού, Γυμνασίου, Λυκείου)
- φοιτούν στη Γ' Λυκείου/προετοιμασία για πανελλαδικές
- διαμένουν σε ιδρύματα και δομές φιλοξενίας
- είναι παιδιά μεταναστών/ προσφύγων / Ρομά κ.ά.

Επίσης είναι σημαντικό να συνεκτιμηθούν:

- **ο βαθμός υποστήριξης** (π.χ. υποστήριξη ενηλίκων - σημαντικών άλλων σε συναισθηματικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, άλλες πηγές στήριξης κλπ.)
- **θέματα διαβίωσης και λειτουργίας στην οικογένεια** (π.χ. ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, αλλαγή-απώλεια εργασίας γονέων, οικονομικές δυσκολίες που προϋπήρχαν ή δημιουργήθηκαν λόγω της κατάστασης κλπ.)
- **θέματα διαβίωσης στο πλαίσιο που διαμένουν** (π.χ. στην οικογένεια ή στο σπίτι που διαμένουν προσωρινά/πιθανός διαχωρισμός από οικογένεια και φιλοξενία μόνο των παιδιών κλπ.)
- **άλλοι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες και ατομικοί παράγοντες** (π.χ. δυσκολίες στη διαχείριση και ρύθμιση συναισθήματος, στην ικανότητα επίλυσης προβλήματος, στις διαπροσωπικές σχέσεις, χαμηλή αυτοεκτίμηση κλπ.)
- **δυνατότητα πρόσβασης στο σχολείο**

Η συνεκτίμηση παραγόντων για τον εντοπισμό ψυχοκοινωνικών αναγκών των μαθητών/τριών αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία και είναι σημαντικό:

- α) να είμαστε ενήμεροι/ες για τις ανάγκες των μαθητών/τριών μέσα από επικοινωνία/συνεργασία με την οικογένεια, συνεργασία με συναδέλφους, αναφορές των ίδιων των μαθητών/τριών, παρατήρηση,
- β) να εκτιμούμε τον βαθμό επιβάρυνσης σε σχέση με ατομικές, οικογενειακές, εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και άλλες παραμέτρους που σχετίζονται με την προσαρμογή στο σχολείο,
- γ) να αναζητήσουμε τη συνεργασία με τον/την ψυχολόγο του σχολείου ή άλλους ειδικούς και δομές ψυχικής υγείας, εφόσον κριθεί απαραίτητο.

Πένθος/απώλεια: Κατά το άνοιγμα των σχολείων χρειάζεται να είμαστε όλοι/όλες προετοιμασμένοι/ες να στηρίξουμε όσους βιώνουν απώλεια και πένθος. Προσπαθούμε να αναζητήσουμε τα πρόσωπα που έρχονται σε επαφή με το παιδί που πενθεί και να αντλήσουμε πληροφορίες σχετικά με την προσαρμογή του μετά την απώλεια. Αναγνωρίζουμε τη συναισθηματική επιβάρυνση της απώλειας αγαπημένων προσώπων δείχνοντας τη διαθεσιμότητά μας και την πρόθεσή μας να προσφέρουμε στήριξη στο πλαίσιο του ρόλου μας.

- **Ενδυναμώνουμε**
- **Δημιουργούμε** ρουτίνες στις υπάρχουσες συνθήκες
- **Συνδιαμορφώνουμε προοπτικές και στόχους** για την ομάδα/τάξη μας

Ενδυνάμωση

Βοηθούμε σταδιακά τα παιδιά να αναγνωρίσουν **τι τους βοήθησε** να αντιμετωπίσουν την εμπειρία που βίωσαν (π.χ. τι με έκανε να νιώσω καλύτερα, τι/ποιος με βοήθησε, κλπ), να συνειδητοποιήσουν με ποιους τρόπους κατάφεραν/καταφέρνουν να διαχειριστούν τη δύσκολη συνθήκη και να ανταλλάξουν ιδέες και σκέψεις που μπορεί να λειτουργούν ανακουφιστικά.

Διατήρηση της σχολικής ρουτίνας

Η **διατήρηση της σχολικής ρουτίνας** (πρόγραμμα, δραστηριότητες, κανόνες) συμβάλλει σημαντικά στην επανάκαμψη και τη διαχείριση μιας δύσκολης κατάστασης σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Ειδικά για την εκκίνηση της σχολικής χρονιάς διατηρούμε τις ρουτίνες και διαδικασίες που σχετίζονται με τη μάθηση δίνοντας παράλληλα έμφαση στην εξέλιξη και τη διατήρηση των σχέσεων της ομάδας. Παράλληλα όμως, προσαρμοζόμαστε με ευελιξία στις αναγκαίες τροποποιήσεις λόγω λειτουργικών δυσκολιών ως επακόλουθο μιας φυσικής καταστροφής. Είναι σημαντικό να δοθεί ο λόγος και η επιλογή στα παιδιά για μια συζήτηση σχετικά με τις αναγκαίες προσαρμογές, ειδικά στις μεγαλύτερες ηλικίες.

Συνδιαμορφώνουμε προοπτικές και στόχους για την ομάδα/τάξη μας

- Συζητήσεις και δράσεις με σκοπό την **προαγωγή του θετικού κλίματος της τάξης**, ώστε εκπαιδευτικοί και μαθητές/τριες να συνδιαμορφώσουν τους στόχους της νέας χρονιάς (τι θέλουν - τι χρειάζεται να μάθουν τη φετινή χρονιά, τι θα ήθελαν να καταφέρουν ως τάξη/ομάδα, πώς μπορούν να είναι αλληλέγγυοι/ες μεταξύ τους και σε δύσκολες συνθήκες, τι θα μπορούσαν να κάνουν για το σχολείο τους/ τάξη/κοινότητα)
- ειδικά για τις **πρώτες τάξεις όλων των βαθμίδων** εκπαίδευσης στην πρώτη γνωριμία καλό θα ήταν να δοθεί έμφαση σε δραστηριότητες **σύνδεσης της ομάδας**
- σταδιακά ενθαρρύνουμε **συζητήσεις** ή / και **ομαδικές εργασίες** σχετικά με τη σχολική καθημερινότητα και θέματα σχετικά με την προσαρμοστικότητα, αλληλοϋποστήριξη, παροχή βοήθειας και αλληλεγγύη που λειτουργούν υποστηρικτικά σε δύσκολες περιόδους και καταστάσεις κρίσεων

Σε φυσικές καταστροφές καλούμαστε επιπρόσθετα να αναλάβουμε τη διαχείριση σύνθετων θεμάτων μέσα από τους πολλαπλούς ρόλους μας στην καθημερινότητα (ως εκπαιδευτικοί, γονείς, φροντιστές των μελών της οικογένειάς μας κλπ.)

Αλληλοϋποστήριξη συναδέλφων

- ▶ Έχουμε υπόψη ότι **όλοι/ες χρειαζόμαστε αλληλοϋποστήριξη και ενθάρρυνση**, σε διαφορετικό βαθμό ο καθένας/καθεμία, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες/προκλήσεις/δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε σε προσωπικό, οικογενειακό ή/και επαγγελματικό επίπεδο (π.χ. θέματα υγείας, απώλεια, φροντίδα/υποστήριξη ατόμων στο οικογενειακό περιβάλλον κλπ.).
- ▶ **Αναγνωρίζουμε τις δικές μας ανάγκες και συναισθήματα** και αναζητούμε υποστήριξη στο δίκτυο των συναδέλφων μας.
- ▶ Απευθυνόμαστε σε ειδικούς, όταν παρατηρούμε έντονη σωματική ή/και ψυχολογική επιβάρυνση που επηρεάζει σημαντικά τη λειτουργικότητά μας στην καθημερινότητα.

Διεπιστημονική συνεργασία

Η **διεπιστημονική συνεργασία** (στελέχη εκπαίδευσης, εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτικοί τμημάτων ένταξης, παράλληλης στήριξης, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, νοσηλευτές κλπ.) είναι σημαντική για την ολόπλευρη προσέγγιση των αναγκών, των δυσκολιών, των προκλήσεων αλλά και της προσαρμογής των μαθητών/τριών. Ειδικά σε περιόδους κρίσης οι ανάγκες (μαθησιακές, ψυχολογικές, κοινωνικές) είναι ιδιαίτερα αυξημένες και προϋποθέτουν διεπιστημονική συνεργασία για τη συνδιαμόρφωση σχεδίων δράσεων και παρεμβάσεων.

Θυμόμαστε ότι:

- ▶ **ο/η καθένας/μία αντιδρά διαφορετικά στην ίδια κατάσταση** και ότι οι δυσκολίες επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο την ψυχοσυναισθηματική μας κατάσταση αλλά και τη συμπεριφορά μας
- ▶ είναι πιθανό να παρατηρήσουμε **αλλαγές στη συμπεριφορά και το συναίσθημα των μαθητών/τριών**, καθώς οι φυσικές καταστροφές επηρεάζουν όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας (οικογένειες, μαθητές/τριες, εκπαιδευτικούς)
- ▶ **τα περισσότερα παιδιά και οι έφηβοι σε συνθήκες κρίσης ανακάμπτουν και προσαρμόζονται** στην καθημερινότητα μετά από μια κρίση και μπορεί να αναδυθούν νέες δυνατότητες για το άτομο, για την ψυχική του ανθεκτικότητα και προοπτικές στην μετέπειτα ζωή του

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Ψυχολογίας
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

Χρυσή (Σίτσου) Χατζηχρήστου, Ph.D
Καθηγήτρια Σχολικής Ψυχολογίας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Επικ. Καθ. Κ. Λαμπροπούλου
Δρ. Θ. Υφαντή
Επικ. Καθ. Π. Λιανός
Υποψ. Δρ. Γ. Γεωργουλέας
Υποψ. Δρ. Δ. Αθανασίου
Υποψ. Δρ. Δ. Φραγκιαδάκη
Δρ. Σ. Μίχου
Δρ. Β. Νικολοπούλου
Δρ. Κ. Γεωργαντή
Δρ. Νίκη Γεωργακάκου-Κουτσονίκου

<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr>

 schoolpsychlab@psych.uoa.gr

 <https://www.facebook.com/pg/schoolpsychlab>

Γραφιστική επεξεργασία εντύπου:

Αλεξάνδρα Γιαννακοπούλου, Ψυχολόγος, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΠΜΣ "Σχολική Ψυχολογία", ΕΚΠΑ